

System není špatný, ale je nezbytné ho aktualizovat, tvrdí pořadatelé ostravské části festivalu Jeden svět

Ostravan.cz, 27.3.2018

Nevypínejte počítač, aktualizujeme systém. S tímto mottem přichází letošní 20. ročník mezinárodního festivalu dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět. Pražská část festivalu již skončila a nyní probíhá turné po 36 dalších městech České republiky. Do Ostravy festival dorazí od 5. do 13. dubna. O letošní nabídce v rozhovoru pro Ostravan.cz hovoří pořadatelé ostravské části festivalu, kterými jsou manželé Kristýna a Daniel Konczynovi.

Slibujete nekompromisní pohled na svět optikou dokumentárních filmů, není to přehnané?

Ani trochu. Nekompromisní je hlavně dokumentování toho, čeho jsou lidé pořád schopni. Masové hroby v Sýrii, vymazávání paměti na sibiřské gulagy a tisíce mrtvých lidí pod zmrzlou zemí, létající kulky a padající bomby kolem prchajících rodin s dětmi v Kongu, opakované znásilnění na silnici za bílého dne ve Venezuele, žraloci hození do vody s odříznutými ploutvemi zaživa. V tom není moc kompromisů.

Máte přehled, jak se v poslední době změnila situace ve světě dokumentu? Jsou nějaká zbrusu nová témata, technologie nebo tvůrci, kteří tady třeba před rokem ještě nebyli?

Máme dobrý pocit, že filmy jdou kvalitativně nahoru, a to zahraniční i české. Jsou natáčené ve vysokém rozlišení (pokud zrovna nevyužívají skryté kamery) a mají pečlivou produkci od zvuku přes střih až po dramaturgii. Tvůrci se také více snaží, aby se filmy dostaly k divákovi. Konkurovat Hrámu o trůny nebo Spielbergovi a masivnímu marketingu je čím dál těžší. Co se týče témat, většinou odpovídají tomu, co rezonuje ve světě nebo ve společnosti. Letos se opět nedá vyhnout konfliktům v Sýrii nebo na Ukrajině. Přibylo témat s extremismem v evropské politice, v Řecku, ale i na Slovensku a Česku a také environmentální témata, letos například množství plastu v oceánech nebo vybití nosorožců v Africe. Rozrůstá se také nabídka festivalu Jeden svět například pro lidi, kteří neslyší, nevidí nebo je něco v kině omezuje.

Festival má každoročně nějaké titulní téma, letos voláte po aktualizaci systému. Co si pod tím máme představit? Je na mysli nějaký konkrétní systém, schéma? A proč právě toto téma?

System Windows se aktualizuje, když se stane zranitelnější a když se v něm objeví bezpečnostní díry, které je třeba zalepit. Aplikace v telefonu se aktualizují, když se zpomalí, začnou dělat chyby a přestanou fungovat. Máme pocit, že společenský systém, ve kterém spolu žijeme, komunikace, vzdělávání, učení se novým věcem a výměna informací, se nějak zasekl a je třeba jej aktualizovat – ne vyměnit, ani zrušit, ale obnovit jeho fungující části. Vždyť navzdory tomu, že máme fungující ekonomiku, školy, univerzity, média, instituce, nové technologie, dostávají se ke slovu nepromyšlená,

krátkodobá a populistická řešení, která – a historie nás poučila tisíckrát – vedou akorát tak do pekel.

Promítacími místy jsou tradičně Minikino, Cineport, Atlantik a Pant, takže se nic nemění?

Letos se v tomto ohledu nemění nic, přidám ještě kino Art, kde promítáme spoustu projekcí pro školy. Jsme každopádně rádi, že se daří fungovat Centru PANT, takový prostor k festivalu jako je Jeden svět přirozeně patří. Kino je ale kino – pro dobrý film je dobré plátno a zvuk zásadní.

Avizujete 36 filmů, jak jsou mezi nimi zastoupeny české tituly, případně která témata mapují?

Čtvrtina promítaných filmů v Ostravě je českých nebo od českých tvůrců a vesměs mapují aktuální trendy. Populismus, extremismus, téma uprchlictví a migrace – to jsou spojené nádoby. Ale i netypické složení některých rodin v Česku v uhrančivém dokumentu Nerodič.

Nabídnete 25 diskuzí, což je obdivuhodné množství, na co se v nich zaměříte především a jací nejvýraznější hosté přijedou?

Minimálně dvě debaty se silně dotknou aktuálního vývoje na Slovensku. U zahajovacího filmu Nic se neodpouští to bude debata z první ruky s redaktorem slovenského deníku SME, Michalem Havranem na téma útoků na svobodnou žurnalistiku, u filmu Mečiar s Fedorem Gálem i na téma populismu v politice. O konfliktech v Sýrii toho málokdo ví tolik jako Markéta Kutilová, s tou se bude možné setkat u promítání filmu Radio Kobani a domlouváme i debatu v Centru PANT k současné krizi ve městě Afrín. Přijedou redaktoři Respektu Tomáš Lindner k filmu Město duchů a Ondřej Kundra k filmu Budovatelé říše. Díky Tomáši Drobíkovi a Tereze Aubrechtové více spolupracujeme s odborníky z Ostravské univerzity. S Amnesty International chystáme v sobotu odpolední workshop na téma lidských práv. Každý, kdo si udělá čas, je vzácný host a moc si toho ceníme. Vážně.

Festival začne 5. dubna projekcí filmu o masakru v redakci satirického měsíčníku Charlie Hebdo a následně by se měla objevit diskuse na horké téma chladnokrevné popravy slovenského novináře Kuciaka, čím je podle vás právě tato tematika tak aktuální, že si zaslouží hned ústřední prostor?

Lidi, kteří přišli o život nebo možnost normálně žít, protože někdo porušil jejich základní práva, jsou ústředním tématem festivalu. Ján Kuciák už nežije.

Novináři se ptají na věci, které jsou možná lidem, kteří lžou, kradou nebo páchají násilí na druhých lidech, nepříjemné, ale pro fungování společnosti jsou takové otázky nezbytné. Bez novinářských dovedností bychom se k podstatným informacím vůbec neuměli dostat, nahradily by je nepravdivé tweety, dohady a někdy až nesmysly, stačí se kouknout na internet a některé televize. Bez dobrých novinářů může demokracie jen těžko fungovat. Nebudou-li moci svobodně myslet a psát, pak by taky mohla opět existovat jen jediná pravda, takzvaná pravda oficiální nebo pravda postavená na moci a penězích a ta může v extrémním případě vypadat tak, že je třeba některé lidi sprovodit ze světa. _A to už pak

není o tweetech. Nakonec, protože se řada z nás narodila v Československu nebo tam máme předky, vnímáme jejich problémy pořád i jako problémy naše.

Noviny i film, potažmo dokument, jsou média, ke kterým je zvláště dnes potřeba přistupovat s jistou rezervou, přesto se ještě až příliš často objevují lidé, kteří se rádi nechávají strhnout jednostranným pohledem, aniž by si zjišťovali informace z dalších zdrojů, čím si to vysvětlit?

Trochu to souvisí s teorií relativity Alberta Einsteina, kterou by uměl dokonale vysvětlit nedávno zesnulý Stephen Hawking. Váš pohled prostě vždycky závisí na tom, kde stojíte nebo jakou rychlostí se pohybujete. Jakmile vezmete kameru, která ořezává realitu na to okénko, které posléze devadesát minut sledujete v kině, nebo sestříháte film ze scén, které se blíží vašim názorům, tak se můžete stát snadno manipulátorem. Svým způsobem jste jím vždycky. Objektívni dokument vlastně neexistuje. Na druhou stranu si ale připomeňme propagandistické filmy z let 1948 – 1989 v ČSSR, ukázkový je třeba z dílny StB z Čihoště s umučeným Josefem Toufarem. Na YouTube je tento film k dispozici. Tam je absolutně nulová snaha něco předat, naopak se film snaží zakrýt, popřít, zahladit, vymazat z paměti a prosadit „oficiální pravdu“. Filmy na Jednom světě jsou pravým opakem. Snaží se využít maximálně dostupných prostředků a předat maximum možného. Každý zdroj informací je sice zatížený perspektivou toho, kdo s ním přichází, ale kdo neověřuje více zdrojů a nenaslouchá těm, co kriticky pracují s více zdroji, se sám dostává do názorové pasti – nemá argumenty a začne si vymýšlet.

Film jako takový k názorům nestačí, může ale být podnětem, roznětkou, stvrzením. Problémy, o kterých jsou filmy, prožívají jiní lidé po dlouhá léta, často žijí v nelidských podmínkách. Teprve po letech zájmu o bližší informace se vám začne skládat plastičtější obrázek. I proto se v průběhu festivalu snažíme k filmům zvát takové hosty, kteří se nebrání nepříjemným otázkám ani kritickému mapování různých zdrojů, věnují se tématům dlouhodobě a umí film aspoň trochu dovysvětlit. O tom, že diskuse je vždycky maximálně otevřená, se ostatně může každý přesvědčit sám.

Neméně často se ale objevují výkřiky z opačné strany tábora. Tito lidé křičí, že média lžou jako když tiskne, co s těmito „extremisty“?

Asi bychom je neměli nazývat extremisty, ale měli by svá tvrzení doložit a nést za ně odpovědnost. V kritické diskusi s lidmi, kteří své argumenty opírají o skutečné znalosti, by neuspěli. A argumenty opřené jen o počty diváků nebo voličů přece nejsou argumenty. Jedna plus jedna se rovná dvě, i kdyby diváci nebo voliči tvrdili jednou za čtyři roky opak. Kvůli tomu přece nemá smysl měnit tisíciletí fungující aritmetický systém. Diváci jsou bohužel zmanipulovatelní a mazání medu kolem úst, že to tak není, je vlastně taky svým způsobem lhaní a manipulace. Na to snad ale diváci i voliči umí přijít sami.

Existují nějaké konkrétní poznatky, že dokumenty, které na Jednom světě uvidíme, pomohly vyřešit některý z ožehavých problémů, o kterých pojednávají?

Řada filmů má své oficiální stránky, na kterých jsou dostupné informace o souvisejících kampaních, jejich dopadech a změnách, kterých se podařilo dosáhnout. Nevybavuji si ale dokument, kterým by se něco přímo vyřešilo, ale jeho tvůrci nebo protagonisté často předtím i potom ještě dlouhý čas věnují svou energii na zlepšení stavu a v řadě případů se

jim to i daří. Letos třeba Město duchů přímo obsahuje scény související s tím, jak tvůrci filmu propagují ve Spojených státech skrze neuvěřitelné záběry problémy spojené s ISIS potřebu pomoci a bojují s vlastním přesvědčením, jaký to má smysl. Jsme přesvědčeni, že už jen vědět dává smysl. Kdy to ve vás zažehne konkrétní akci, to už závisí čistě na vás, vašich možnostech, svědomí, životní situaci. Nepočítám s tím, že po odchodu z kina půjdete změnit svět k lepšímu, ale bylo by to fajn.

Na jakém principu v Ostravě fungují projekce pro neslyšící a nevidomé? Pro ně je na festivalu také připraven konkrétní program.

Letos jsme připravili speciální projekce pro neslyšící a potom také pro mentálně postižené – tzv. relaxované projekce. Pro neslyšící diváky jsou projekce v programu označené speciálním piktogramem, který určuje, které filmy jsou pro ně určené (např. Město duchů, Neslyšící syn, Čističi, Než najdu pevnou půdu pod nohama a další). Tyto filmy jsou ve verzi s titulky pro neslyšící. Pro mentálně postižené diváky jsme připravili dvě speciální projekce v klubu Atlantik ve středu 11. dubna a v pátek 13. dubna vždy od 14 hodin. Mohou se přijít podívat na český film Hranice práce nebo na pásmo krátkých filmů, které máme v dopoledních hodinách určené pro žáky vyšších ročníků základních škol. Projekce mají po celou dobu promítání tlumené osvětlení a zvuk promítaného filmu je tišší.

Zdroj:

<http://www.ostravan.cz/47313/system-neni-spatny-ale-je-nezbytne-ho-aktualizovat-tvrdi-poradatele-ostravske-casti-festivalu-jeden-svet/>